

AASTAL 2008 ...

1. Eesti Ajalehtede Liidu liikmeslehed valivad aastast 1994 pressisõpra ja pressivaenlast. Mart Laar ja Lennart Meri on valitud rohkem kui üks kord ning nii sõbraks kui vaenlaseks. 2008. aastal kuulus pressisõbra tiitel Ivari Padarile, ning pressivaenlaseks valiti isik, kelle ametipostile on praeguseks asunud Viljar Peep. Kes valiti 2008. aasta pressivaenlaseks?
2. See Itaalia juurtega Ameerika muusikalooja ja kitarrivirtuoos sündis 1954. a ning tegi endale nime Chic Corea džässrocki bändis Return To Forever, millega ta liitus 1974. a, olles alles Berklee kolledži tudeng. 1976. a ilmus esimese sooloplaad "Land Of Midnight Sun". Kriitikud olid vaimustuses tema sõrmejooksu kiirusest ja lugude tehnilisest keerukusest. 1981. a jõudis müügilettidele ka suisa legendaarse kuulsusega plaat "Friday Night in San Francisco", millel kõlab 1980. a detsembris tehtud kontsertsalvestus koos John McLaughlini ja Paco de Luciaga. Praeguseks on ta salvestanud üle paarikümne sooloplaadi, mille müüginumber küündib üle kuue miljoni. Eestit külastas esmakordselt 1993. a ning 2008. a osales Jazzkaarel ja andis kontserdi Estonia kontserdisaalis. Kes?
3. 2008. aasta oli Peruu valitsuse ettepanekul ÜRO poolt kuulutatud rahvusvaheliseks ***aastaks. Projekti tunnuslauseks oli "Year of the *** – Hidden Treasure", programmis olid näitused, õppeprogrammid, filmid, publikatsioonid ning muu hulgas ka küsitavale pühendatud monumendi avamine Sloveenias Šencuris. Tartlane Tarmo Ladva on käivitanud kava küsitava muuseumi rajamisest ja asutanud selleks MTÜ *** vabariik. Muuseumis olevat kava järgi kolm peamist teemat: *** & seks, *** & nõiad ning *** & sõda. Millest on jutt?
4. Hiljutisel Venemaa filmiauhindade jagamisel tegi pea puhta töö pompoosne, ligi 4 aastat tehtud ja 16 miljonit dollarit maksma läinud propagandistlik linateos. Filmi režissööriks on Andrei Kravtšuk, peaosatäitjaks Konstantin Habenski. Juba on jõutud ka irvitada, et kui enne oli Venemaal kangelane Tšapajev, siis nüüd selle filmi peategelane. Film on üllatavalt heade lahingustseenidega. Küsime filmi pealkirja, kui suudate välja mõelda peosalise nime, pole sealt enam ka keeruline tuletada filmi nimi. Võiks veel lisada, et Tallinnas on samanimeline restoran. Mis film?
5. See Pallase koolkonnast pärit mees, Nikolai Triigi õpilane, oli Eesti üks kuulsamaid meremaalijaid (näete töid "Altja rand" – seal on ta ise ka sündinud – ning "Eisma rand". Just tema maalid moodustasid suurema ja väärtuslikuma osa tõbras Hermann Simmi konfiskeeritud kunstikogust. Oksjonitel on kunstniku tööde hinnad küündinud 300 000 kroonini ning tema kohta on monograafia koostanud kunstiteadlane Mai Levin. Kes on see kunstnik (1905–1977)?

KULTUUR

6. 1941. aastal korraldati “Estonia”, “Vanemuise” ja “Draamateatri” vahel omapärane konkurs. Kõigile kolmele tehti ülesandeks ühe ja sama Eesti klassikasse kuuluva näidendi lavastamine, parim pidi sõitma aasta lõpul Moskvasse kunstidekaadile. “Vanemuises” keeras Kaarel Ird kogu loo uue poliitilise korra valguses pea peale, “Estonia” järgis rangelt originaalteksti, “Draamateatris” kirjutas Juhan Sütiste autori tekstile hulga kommunistlikku ila juurde, kuid see tõi ka võidu. Trükkis avaldati näidend esimest korda 1912. aastal. Mis näidend?
7. See Frank Milleri mustvalge koomiksi alusel tehtud ja 2005. aastal linastunud film on täis musta huumorit ja vägivalda. Film oli Cannes’i filmifestivalil Kuldsel Palmioksa nominent, aga võitis Technical Grand Prize’i, kõikvõimalikke väiksemaid auhindu on kogunenud ligi 20. Tegelasteks on “viimane aus politseinik” Hartigan, endine poksija Marv, strippar Nancy, prostituutide pealik Gail jt. Osatäitjatena astuvad üles Bruce Willis, Jessica Alba, Mickey Rourke, Benicio del Toro, Michael Madsen, Clive Owen, Elijah Wood jt. Aastal 2010 on kinolinale oodata filmi järge. Mis film?
8. Seda Inglise rokokooajastu maalikunstnikku ja vasegravööri (1697–1764) peetakse kaasaegse karikatuuri alusepanijaks ja on nimetatud ka inglise maalikunsti isaks. Ta lõi mitmeid pildiseeriaid, maalides peamiselt moraalipilte. Omanikuna muutis Londoni St. Martin’s Lane Academy riigi juhtivaks kunstikooliks ja avaldas 1753. a mõjuka kunstiteoreetilise kirjutise “Analysis of Beauty”. Kes?

9. See on eklektiline võitlus- ja enesekaitsemeetod või -kunst, mis arendati välja Inglismaal 1898–1902 ja mille loojaks oli insener Edward William Barton-Wright, kes oli veetnud 3 aastat Jaapanis ja tegelelenud muu hulgas Ju jitsu’ga ning tutvustas 1898 kodumaal uut võitluskunsti, mille nimetuse ta tuletas oma nimest ja eeskujuks olnud võitluskunsti nimetusest. Pärast lühiajalist täheleendu vajus uus võitluskunst pea sajandiks varjusurma, kuid 21. sajandil on seda hakatud taas elustama. Kuulsaks on selle kunsti teinud Sherlock Holmes ja professor Moriarty, kes seda meisterlikult valdasid ning praktiseerisid kuulsas kahevõitluses Reichenbachi kosel. Mis võitluskunst?
10. Paap Kõlar on öelnud selle helilooja kohta, kelle kirjutatud lugu kuulete, järgmist: “Ta tootis täiesti totakaid, peaaegu idiootseid meloodiaid. Samas ise ta kontserdil neid ära ei tundnud, me tegime neid niipalju ümber. Tema lood pidid olema meil kohustuslikus menüüs. Ta oli tõeline Kremli laulik. Oli ikka jõe küll!” Kes on see helilooja?

SPORT

- 11.** Kes on pildil parempoolne poksija? Viimati langes tema (juhuslikust?) hoobist teadvusetult maha Moskva CSKA mängujuht Zoran Planinić.

- 12.** Inglismaa jalgpalli kõrgliigas ei mängi ühtegi Walesi võistkonda, küll aga on neid kaks esiliigas. Üks neist on Cardiff, teine on Bristol. Lahe äärses linnas asuv 1912. aastal asutatud klubi *** City. Hetkel hoiab klubi Inglismaa esiliigas 9 kohta. Klubi logol ilutseb must luik, kodustaadioniks 25 000 pealtvaatajat mahutav Liberty Stadium. Mis klubi?
- 13.** Seda Hispaania käsipalliklubi võrreldakse prestiižilt ja mõjukuselt Madridi Reali jalgpalliklubiga. Otseses tõlkes “Kuninga linnas” paiknev klubi on valitsev Euroopa Meistrite liiga võitja. Euroopa absoluutse tippklubi treener on kirgiisi rahvusest Talant Dušebajev, mängijatest kuuluvad muuhulgas klubisse islandlane Steffansson, rootslane Källman, prantslane Abalo, horvaat Metličić, hispaanlased Ibanez, Fonseca jt. Hispaania meistrivõistlustel hoiab klubi liidrikohta. Mis klubi?
- 14.** See omaaegne suusakuulsus valiti aastatel 1980–1982 Soome parimaks naissportlaseks. Võitis OMil 1972–1980 kokku 4 hõbemedalit ning MMil 1976–1982 kulla, 3 hõbedat ja pronksi. Tütar Johanna (s. 1985) ja poeg Tomi-Pekka (s. 1982) tegelevad samuti suusatamisega, on mõlemad teinud kaks starti MK etapidel, aga Soome koondisse veel pääsenud pole. Kellest jutt?
- 15.** Tänapäevaks on IAAFi ametliku tabeli järgi suutnud oda üle 90 meetri visata 12 meest, neist kõige kaugemale Jan Zelezny – 98.48. Üksteist nendest meestest on Euroopa odaviskajad, vaid üks on mujalt (tulemus 91.29). Kes?

LOODUS & GEOGRAAFIA

- 16.** Inglismaa suurima krahvkonna vapp on sarnane Viljandi linna omaga. Seal toimub populaarse TV-sarja "Heartbeat" tegevus. Piltidel näete krahvkonna lippu (õigemini ühte varianti sellest) ning veel mingeid jublakaid, mis on mõeldud vihjena. Mis krahvkond?

- 17.** Selle taime aretas 1988. a Jaapani botaanik Motoderu Kamo ühe isiku 46. sünnipäevaks. Tegemist on begooniaga, mis puhkevat nagu võluvael õide just selle isiku sünnipäeval, 16. veebruaril. Selles pole aga midagi imelikku, sest selle isiku esivanemad on vähemalt ametlikult ennegi imetegusid korda saatnud, näiteks muutnud liiva riisiks. Kuidas on selle lille nimi?

- 18.** Euroopas on ta võõrliik, pärit Indiast ja selle ümbruskonnast. Talle on iseloomulikud aastaringselt püsivad valged tähnid, sabal ega tagakehal pole musta värvust. Tema mõlemal sarvel on 3 haru, kehakaal on kuni 100 kg, suurim tüvepikkus 130 cm. Peamiselt öise eluviisiga loomi elab Euroopas kõige rohkem Horvaatias ja Ukrainas, hinnatud jahiloom on ta ka Prantsusmaal. Mis loom?

- 19.** Selles linnas toimus 1992. a I Venemaa soomeugri rahvaste kongress. Linn on asutatud 1760. a krahv Pjotr Šuvalovi rajatud rauatöötlemistehase juurde. 1774. a rüüstas linna Jemeljan Pugatšovi salk. Seal pani Kalašnikov kokku oma AK-47 ja elab ise siiani. Selles linnas valmistatakse tänaseni ka kõiksugu sõidukeid. Mis linn?

- 20.** See mäestikuala on osa Alpidest, kõrgeim tipp on Marmolada (3343 m). Paikneb tervenisti Kirde-Itaalias, seal asuv tuntuim kuurort on Cortina d'Ampezzo. Mis mäestikuala (mäestik)?

AJALUGU & POLIITIKA

- 21.** Tegemist on ainukese teadaoleva fotoga Eesti “nendest”. Nimesid me ei küsi (ehkki need on teada), vaid seltskonna ühist nimetajat. 1943. aastal Tallinna Sadamas tehtud pildil on küsitavatest vaid osa, kokku oli neid Eestis omal ajal u 12000–13000. Kes on pildil? **Pilt avaldatud teoses “Estonia 1940–1945”, Tallinn, 2006, lk 709.**
- 22.** Rooma kalendris olid teatud kuupäevade kohta kasutusel spetsiaalsed terminid ning neil päevadel toimusid tähtsad sündmused nagu laadad, pidustused, valimised jm. Sellisteks olid “iidid” ehk kuu 13. või 15. kuupäev (olenevalt kuust). Eraldi nimetus oli ka 1. kuupäeva kohta ning (olenevalt kuust) 5./7. kuupäeva kohta. Nimetage kaks puuduvad nimetust! 1 õige = 1 p.
- 23.** Küsitav oli koos Juhan Vasara, Hendrik Sepa ja August Oinasega 1932–1933 ilmunud suurteose “Eesti rahva ajalugu” koostaja. Tema kaasvõitlejad mäletavad teda kui igavest üliõpilast ja boheemilase võrdkuju, kes elades aastaid lõbusat buršielu Tartu kohvikutes ja konventides, jõudis samal ajal avaldada sadade kaupa ajaloo ja kirjanduse alaseid artikleid, mida on huvitav lugeda veel praegugi. Ta oli üks vapside põhiideolooge ning nende ajalehe “Võitlus” toimetaja. Kes oli see ajaloolane ja ajakirjanik (1904–1947)?
- 24.** Ta on sündinud 1966. a Aserbaidžaanis, 1987. a astus KGB teenistusse, siis töötas FSBs, kust lahkus 1997. a. Seejärel töötas Berezovski turvaülemana ning istus tema finantsafääride pärast 14 kuud kinni. Taasliitumine FSBga tõi maailmakuulsuse, kui teda süüdistati Aleksandr Litvinenko mõrvas. Pagenud Inglismaalt, astus Žirinovski parteisse ja valiti Riigiduumaa saadikuks. Nõudnud avalikult Venemaa vaenlaste Saakašvili, Gordijevski ja Zakajevi tapmist. Kes?
- 25.** See ususekt on saanud oma nime laupäeva järgi. Rajati ametlikult 1863. a ning sai alguse milleristide ärarusliikumisest. Koguduse eriomasteks õpetusteks on õpetus surmast kui unest ja Kristuse teise tuleku eelsest kohtust. Kogudust juhib Peakonverents asukohaga Marylandis USAs, kokku on liikmeid üle maailma ca 15 miljonit. Eestisse jõudis sekt 1897. aastal, tänaseks on Eestis 19 kogudust u 1700 liikmega. Mis ususekt?

KULTUUR

26. Kuidas on pildil oleva abielupaari ühine perekonnanimi?

27. See maailma üks tuntumaid pornostaare sündis 1959. a Californias ja sai nimeks Marie Louise Hartman. 1985. a lõpetas ta San Francisco ülikooli meditsiini eriala, aga juba 1982. a hakkas kooli kõrvalt striiparina esinema ja 1984. a mängis oma esimeses pornofilmis. Tänapäevaks on ta mänginud 803 pornofilmis ning jätkab karjääri aktiivselt. Mänginud ka mõnes tavamängufilmis (nt "Boogie Nights"). Võitnud porno-Oscarite jagamisel kõrvõimalikke auhindu, 1987. a tunnistati aasta parimaks pornonäitlejaks. 2006. a avaldas ta USAs ülipopulaarseks kujunenud raamatu "Guide to total sex". Mis nime all on see moor rohkem tuntud?

28. Bondi-filmis "Armastusega Venemaalt" ilmub esmakordselt välja SPECTRE juht, valget kassi silitav kurikael, kellest saab Bondi suurim vaenlane. Bond suudab selle tüübi tappa alles kuuendal korral, filmis "For your eyes only" (1981), kui ta küsitava korstnasse kukutab. Ametlikes bondi-filmides (lisaks figureerib ta filmis "Never say never again") mängis seda meest viis erinevat näitlejat, kuid tegelasnimi oli kõigil üks. Filmis "Tema majesteedi salateenistus" kasutas ta valenime Balthazar de Bleuchamp. Kes on see kurikael?
29. Nähtavad maalid on loonud noorelt surnud geenius, keda peetakse 16. sajandi Veneetsia maalikunsti rajajaks, kellest peeti väga lugu ja kes mõjutas paljusid. Looming on vähene, kindlalt omistatavaid töid on teada üksteist – kuulsamad neist "Puhkav Veenus", "Äike" ja "Kolm filosoofi" (pildil). Töötas koos Tizianiga, kellega koos õppis Giovanni Bellini juures, samuti on teda peetud Tiziani üheks peamiseks mõjutajaks. Kes (u 1477–1510)?

30. Nimetage helilooja ja teos, kust kuuldav pala pärineb! 1 õige = 1 p.

LOODUS & GEOGRAAFIA

- 31.** Küsitav taim (*Fagopyrum esculentum*) ei ole teravili (nagu mõnikord arvatakse), vaid üheaastane rohhtaim. Tähtsaim toimeaine lehtedes on rutiin – P-vitamiin, mis koos C-vitamiiniga muudab painduvamaks lubjastumisele aldid veresoonte seinad, vältides nii rebendeid ja verevalumeid. Põhiliselt tunneme seda söögitaime ning julgen oletada, et kõik me oleme sellest valmistatud roogi söönud. Eestis kasvatatakse teda tänapäeval vähe, küll aga on Jõgeval aretatud näiteks sort “Valik”. Mis taim?
- 32.** Osal lindudest nagu kakkudel, varestel, kajakatel ja ka kurgedel on tavaks eemaldada oksendamise teel seedekulgast see, mis jääb seedimata. Tavaliselt koosneb see väljaheidete karvadest, okastest, luudest ja muust prahist. Loodusemeestele on see oluliseks abimeheks määramaks tegutsenud linnuliiki. Kuidas seda väljaheidet nimetatakse?
- 33.** Seda sündroomi kirjeldas esimesena Inglise kirurg James Paget 1853. aastal. Meil on see Tervishoiuameti andmetel kõige levinum kutsehaigus ja kutsehaiguse põhjustaja. Kõige tüüpilisem selle käes kannataja on füüsilist tööd tegev keskealine ja ülekaaluline naine – 45-aastastest naistest vaevleb selle käes 7% ning nõuka-ajal oli see tüüpiline lüpsjate kutsehaigus. Mis sündroom?
- 34.** Pole üheselt selge, kas küsitav riimveeline veekogu on järv või merelaht, sest 55 km pikkune samanimeline väin ühendab seda merega. Enamasti loetakse seda siiski järvede hulka ning seejuures on tegemist pindalalt mandri suurimaga (13 210 km², järgmine u 8400 km²). Suurim järve suubuv jõgi on Catatumbo ning järve kaldal asub samanimeline linn, mis oma 3,2 miljoni elanikuga (2007) on oma riigis suuruselt teine. Mis veekogu?
- 35.** Selle maastikukaitseala pindala on 2421 ha. Esimesena võeti 1939. aastal kaitse alla Diby ranna tervisemuda, 1987. aastal loodi taimestikukaitseala ja 2000. aastal maastikukaitseala. Kaitsealal asub Eesti ainus looduslik hariliku tundrasambliku leiukoht, eriti arvukad on orhideed, leidub kaunist kuldkinga, soohilakat, kärbesõit ja täpulist sõrmkäppa. Esimese kategooria kaitstavatest loomaliikidest leidub merikotkast ja kõret. Mis kaitseala?

TEADUS & TEHNIKA

- 36.** Näete mudelit Prinz 4. Nimetage auto mark (firma)! See firma esitles 1963. aastal maailma esimest seeriatootmisse jõudnud vankelmootoriga autot Wankel Spider. 1969. aastal ostis peamiselt just vankelmootori tõttu majandusraskustesse sattunud firma Volkswagen, kes liitis selle Auto Unioniga.

- 37.** Selle 1921. aastal asutatud firma peakorter asub Osakas. Toodangust moodustavad 75% jalgrattajupid (käiguvahetajad, vändad, pidurid jm) ning firma on selles valdkonnas maailmas kindel turuliider (50% turuosast), korralikku ratast ilma selle firma komponentideta ei soovita asjatundjad üldse osta. Ülejäänud toodangust lõviosa moodustavad kalastustarbed (rullid, ridvad jm), vähesel määral toodetakse komponente ka lumelaudadele. Golfivarustuse tootmine lõpetati 2005. aastal kui kahjumlik ettevõtmine. Mis firma?

- 38.** Selle koolimatemaatika mõiste praegu kasutatav nimi tekkis araabia matemaatiku Abu Abdallah Muhammad ibn Jabir ibn Sinan ar-Raqqi al-Harrani as-Sabi al-Batani (ladina päraselt Albatagnius) araabiakeelse töö "Tähtede teadus" tõlkimisel ladina keelde. Algselt nimetati seda mõistet sanskriti keeles nimega "džia" või "dživa". Araablaste jaoks sai mõiste nime "džiba", millest hiljem sai "džiab". Ladina keelde tõlkimisel kasutati ekslikult hoopis sõna "džaiab" tõlget. Et viimane tähendas araabia keeles sõna "süda", saigi ladinakeelne nimetus just meile tuntud nimetuse (ladina keeles pole see siiski südame tuntuim või otsene vaste ja tähendab seda pigem ülekantud tähenduses; sõnaraamat annab palju vasteid, näiteks tähendab see rahakotti). Millisest koolimatemaatikast tuntud mõiste sünnilugu on kirjeldatud?

- 39.** See 2007. aastal Tartus ilmuma hakanud laia profiiliga "õpilaste teadusajakiri" [jutumärkides on alapealkiri] sündis Tartu Ülikooli magistrantide ja doktorantide vabatahtliku kodanikualgatusena. Ilmub kolm korda aastas, 2009. aasta esimene number on järjekorras viies. Avaldatakse sihtgruppi kuulujate uurimistöid ning toimub teadusartiklite konkurss. Tellimishind aastaks on 40 krooni ning ajakirja annab välja samanimeline sihtasutus, mille juhatusse kuuluvad Liina Kanger, Õie-Liisi Lipmaa ja Triin Käpp, kes on ühtlasi toimetajad. Mis ajakiri?

- 40.** Selle ülikooli asutas California osariigi kuberner, hilisem senaator, oma noorelt tüüfusesse surnud poja mäletuseks 1885. aastal. Asutaja järgi nime saanud ülikool on maailma parimaid – sellega on seotud ligi 20 nobelisti ning maailma ülikoolide pingereas (*Academic Ranking of World Universities*) on see viimasel viiel aastal olnud alati kas teisel või kolmandal kohal (esimene iga kord Harvard ja teisel kohal kas küsitav või Cambridge). Pildil on ülikooli juures asuva maineka poliitika ja poliitilise ajaloo uurimise keskuse Hooveri Instituudi hoone. Mis ülikool?

AJALUGU & POLIITIKA

41. Esimese selle kokteili kokkusegamise au omistatakse mereröõvel Francis Drake'ile aastal 1586, samuti seostatakse seda Kuuba suhkrurooistandustes orjanud neegritega. Rüüpe kohustuslikud koostisosad on münt, suhkur, valge rumm, laim, soodavesi ja jää, aga mündi asendatakse moodsates joomakohtades kõikvõimalike marjade ja puuviljadega, mineraalvee asemel kasutatakse ka ingveriõlut ja Sprite'i. Mis kokteil?

42. Ennast kõigi parempoolsete veriseks vastaseks tituleerinud mees on sündinud 1939. a Kuimetsa vallas ja lõpetanud 1963. a EPA agronoomina. Tema täheleendu poliitikataevas ilmestavad järgnevad geniaalsed sõnavõttud: “Kõik opositsiooni ettepanekud tuleb välja hääletada läbi arutamata ja jutud demokraatiast jätta” (1995), “Muusikaakadeemia ehitamine ei ole normaalne. Valmishitatud hoonet ei suuda keegi üleval pidada” (1995), “Ilves on tulnukas ja kadugu tagasi sinna kust tuli! Ega Laar ka parem ei ole, sest tema toetas Tšetšeeni terroriste!” (2006). Paraku ei oska Eesti rahvas oma parimaid poegi hinnata, sest 2003. a küsitavat enam Riigikokku ei valitud. Kes?

43. Piltidel sama asi aastatest 1922, 1924 ja 1990. Millega tegu?

44. Üldiselt natsisaksa tippjuhtkonna võsukesed rindel silma ei paistnud, erandiks oli aga see 1921. a sündinud, Inglismaal koolis käinud ja sõja ajal tankivägedes teeninud mees. Võitlustee algas Soome Talvesõjas, kus sai ka esimese korra kokku viiest haavata. Alates 1941. aastast teenis SS tankidiviisis Adolf Hitler. Sõja lõpus ameeriklastele end vangi andes kandis ta SS Hauptsturmführeri paguneid, autasudest oli välja teenitud nii Rüütlirist kui Saksa Rist kullas. Selle vapruste poolest tuntud tankisti eesnimi oli Rudolf, perekonnanimi aga sama, mis tema palju kuulsamal isal. Kes?

45. Maailma vanimaks ülikooliks loetakse enamasti Bologna ülikooli. Milline oli aga kõige esimene eriala, mida seal (kindlalt teadaolevalt) 1158. aastal õpetama hakati (ja mille õpetamiseks kool kõigepealt üldse rajati)? Eestis saab seda kõrghariduse tasemel õppida kahes kohas: magistriõpe on Tallinna Ülikooli õppekavas ning rakenduskõrghariduse saab omandada Viljandi Kultuuriakadeemias. Mis eriala?

KULTUUR

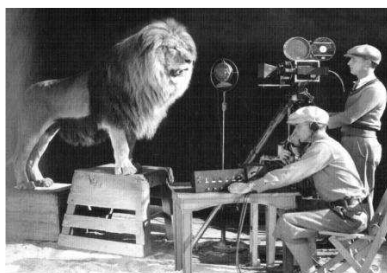
46. Pildil olevat perekonda peetud pikka aega Johann Sebastian Bachi pereks. Lähemal vaatlusel ja võrdluste põhjal teiste säilinud piltidega tehti aga kindlaks, et nii see pole. Pereisa Christian Ferdinand (vasakul) oli suurepärase tšellist ja Bachi perekonnatuttav, kes oli ilmselt üks nendest, kellele Bach kirjutas “Kuus süiti ainult tšellole”. Kuulsamaks sai tema poeg Carl Friedrich (paremalt teine), kuulus *viola da gamba* mängija, helilooja ning Johann Sebastiani poja Johann Christian Bachi äripartner, kellega koos anti palju kontserte Londonis ning pandi alus avalike kontsertide traditsioonile Inglismaal. Carl Friedrichi ühte heliteost tunti pikka aega Mozarti 3. sümfoonia nime all, sest algselt leiti vaid noore Mozarti poolt Londoni visiidil noodist tehtud koopia meistrilt õppimise eesmärgil. Nimetage selle perekonna ühine perekonnanimi.

47. See naisterahvas, meie rahvusliku käsitöö üks kõige olulisemaid persoone, on sündinud Moskvas ning töötab siinsamas majas professorina. Temast on 2002. aastal filmi teinud Mark Soosaar ning üks viimasemaid uudiseid tema kohta kõneleb, et ta on loonud uue tehnika, mille tulemusena valmivad näpunõõrvaibad. Kes?

48. Küsitavat kirjanikku, luuletajat ning kunsti- ja kirjanduskriitikut peetakse üheks olulisemaks kaasaegseks prosaistiks Ameerikas. Ta oli ajakirjade “New Yorker” ja “The New York Review of Books” regulaarne kaastöötaja ning avaldas poole sajandit jooksul u 50 raamatut. Valdavalt modernistlik proosa lahkab sõjajärgset USA ühiskonda, rääkides tihti seksist, suhtepettustest ja lahkuminekutest. Võitis hulgaliselt auhindu, sh kaks Pulitzeri osaliselt autobiograafiliste *Rabbit*-sarja romaanide eest. Tema teoste põhjal on tehtud filme (näiteks “Eastwicki nõiad”) ning eestindatud jutukogu “Vetelpäästja”, (“Loomingu Raamatukogu”, 1964) ja romaanid “Kentaur” (2002) ning “Gertrud ja Claudius”. Kes (1932–2009)?

49. Pildil on aasta 1957 ja poseerib lõvi Leo, kelle eelkäijad samal “ametikohal” olid olid Slats, Jackie ja Tanner. Filmitakse väga tuntud stseeni. Kahe punkti saamiseks on vaja aga kirja panna piltidel olevate filmiajaloo oluliste meeste nimed (eluaastad ühel 1885–1957 ja teisel 1879–1974), kes on nimetatud lõviga otseselt seotud. Järjekord pole oluline, piisab, kui nimetate kaks perekonnanime.

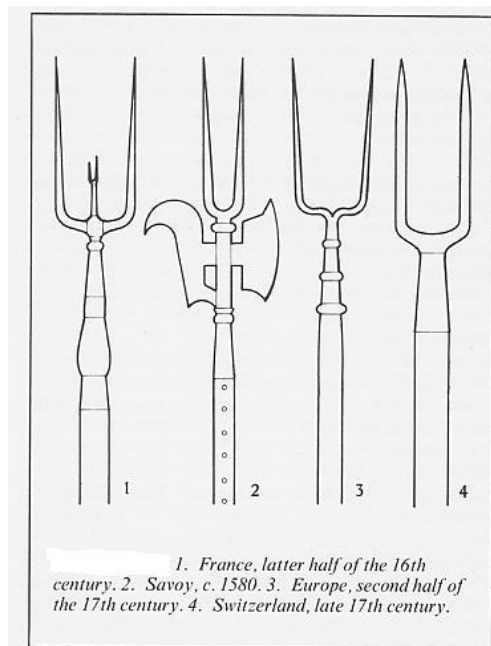

50. Kuuldav bänd oli Inglismaal populaarsemaid enne biitleid, nende mõju rockmuusikale on vaieldamatu, esimesena kasutasid nad rockbändide tavalist koosseisu – kaks kitarri, basskitarr ja trummid. 1958. a alustati tegevust Cliff Richardi saateansamblina, 1960. a jätkati küsitava nime all. Bänd mängis ainult instrumentaalmuusikat. Nende esimene hitt (kuuldav “Apache”) pani aluse massilisele traadibändide tekkimisele üle maailma. Toodeti aukartust äratav hulk hitte – “Kon-Tiki”, “Wonderful land”, “Atlantis”, “Geronimo”, “War Lord” jne. Ka Eestis oli bänd populaarne ja polnud kitarri, kes poleks proovinud järgi mängida Hank B. Marvini kitarrikäike. Mis bänd?

TEADUS & TEHNIKA

51. Küsitav šoti päritolu iiri matemaatik, füüsik ja astronoom oli andekas keelte peale, 12-aastaselt oli ta võimeline lugema 12 keeles, hiljem omandas veelgi keeli. Matemaatikas on ta tuntud kvaternioonide teooria loojana. Legend räägib, et idee kvaternioonide kirjeldamiseks tuli tal naisega jalutuskäigul olles. Et idee koju jõudmise ajaks ei ununeks, lõikas ta põhivalemid noaga puidust silda ning praegu on sellel Dublini sillal mälestustahvel, kus seda avastust ja valemite lõikamist meenutatakse. Graafiteoorias on olemas tema nimeline ahel ja tsükkel. Tema nime kannab Newtoni mehhaanika ümberformuleering, lisaks printsiip, funktsioon ja võrrandid. 2008. aastal tuli sama perekonnanime kandev sportlane maailmameistriks. Kes?

52. Kuidas nimetatakse piltidel olevaid sõjariistu, piigi ja hellebardi "sugulasi"?

1. France, latter half of the 16th century. 2. Savoy, c. 1580. 3. Europe, second half of the 17th century. 4. Switzerland, late 17th century.

53. See ukraina rahvusest konstruktor, silmapaistvaimaid Vene lennukimootorite loojaid, alustas 1933. aastal tööd gaasiturboreaktiivmootori loomiseks, 1947. aastaks suutis põhimõtteliselt välja töötada turboreaktiivmootori, mida vene hävituslennukid kasutavad väikeste uuendustega siiani. Alates 1957. aastast töötas ta Moskva lennuinstituudi peakonstruktorina, tema töö on Suhhoi tüüpi hävitajad alates mudelist SU-17. Tema lihtsad ja lollikindlad turboreaktiivmootorid kannavad numbriga tema initsiaale, näiteks SU-24 mootorimark on AL-21-F3A). Kes (1908–1984)?

54. Esimene sõit peeti sellel 2,5 miili pikkusel ovaalil 1959. aastal. Seal peetav *** 500 on Ameerika populaarseima võidusõidusarja NASCAR aasta tippsündmus ning Florida linn, kus rada asub, kannab nime *** Beach. Raja ääres on 170 000 istekohta, ovaali sees on ka rada vormelitele ja mootorratastele. NASCAR sarjas võitis eelmise aasta sõidu Ryan Newman, teenides selle võidu eest rohkem kui 1,5 miljonit dollarit auhinnaraha. Mis ringrada või võidusõit?

55. Firma asutas Andreas *** 1926. a. Samal aastal konstrueeriti esimene elektrijõul töötav mootorsaag, 3 aastat hiljem valmis esimene bensiinimootoriga saag. Kujult sarnased, kahe mehega kasutamiseks mõeldud ja üle 40 kg kaaluvad saed (pildil) olid esimesed seeriaviisiliselt toodetavad mootorsaed. Firma konstrueeris ka maailma esimese ühe-mehe mootorsaed (pildil). Firma saed olid esimesed Eestis kasutusele võetud mootorsaed (esimalt kaitseväge, alates 1938 jaemüügis). Firma on edukas metsatööriistade tootja tänini, omanikeks asutaja otsesed järglased. Mis firma?

LOODUS & GEOGRAFIA

- 56.** Sega terved mandlid või pähkliid suhkruga; kuumuta pidevalt segades nõrgal kuumusel, kuni suhkur sulab. Jätka veidi kõrgemal kuumusel, kuni suhkur muutub kuldpruuniks ja mandlid hakkavad plöksudes pragunema ja lõhkema, mis annab tunnistust nende piisavast röstimisastmest. Tõsta anum viivitamatult pliidilt ära, kalla sisu õlitatud pannile, aja seal puulusikaga ühtlaselt laiali ja jäta jahtuma. Nii valmib segu, mis pole üldiselt mõeldud paljalt söömiseks, vaid seda kasutatakse täidistes ja kreemides ning kaunistamiseks. Mille valmistamise õpetus?
- 57.** Sellesse sugukonda (*Syrphidae*) kuulub umbes 4500 liiki ja neid võib leida üle maailma, enamusel esineb mimikri ja nende "modellideks" on astlalised (mesilased, herilased, kimalased). Valmikud on väliselt üsna erinevad, aga väga sarnaste eluviisidega – lendavad päeval ja toituvad nektarist, on osavad lendajad, võivad õhus paigal seista ja mingil määral ka tagurpidi lennata. Vastsed on aga väga erinevate eluviisidega. Näiteks muda*** (*Eristalis tenax*) vastne (nn "rotisabavastne") elab tugevasti reostunud veekogude põhjamudas, aga hingab atmosfääriõhku läbi tagakeha kolmest viimasest lülisest kujunenud kuni 15-cm hingamistoru. Suurem osa vastsetest on aga lehetäidest toituvad röövloomad. Mis sugukond?
- 58.** Küsitav alev moodustati 1945. aastal Uduvere ja ühe teise aleviku liitmisel, sai 1991. aastal omavalitsuse staatuse (alevvald), aga liideti 1996. aastal ümbritseva vallaga üheks omavalitsusüksuseks (tegu oli esimese omavalitsusüksuste liitumisega taasiseseisvunud Eesti Vabariigis) ning on praegu vallakeskus. Valla aukodanikuks on näiteks Herta Elviste ning pildil näete alevi asuvat kirikut. Mis alev?
- 59.** See Vene maadeavastaja elas u 1605–1673. Ta teenis kasakana Jakutskis, kust sooritas retki Jana, Indigirka ja Kolõma jõgikonda. Lähtunud Kolõma suudmest, läbis ta koos kaaslastega 1648. aastal Beringi väina. Tema nime kannab Tšuktsi poolsaare neem, Euraasia mandri idapoolseim punkt. Tema reisiruuanne avastati alles 1736. aastal. Kellest jutt?
- 60.** Küsitav on Karjase tähtkuju heledaim täht. Tegelikult on küll tegemist kaksiktähedega, kuid nad asuvad üksteisele nii lähedal, et neid on raske eristada. Araabia keeles on selle punase hiidtähe nimetus Haris-el-sema (taevavalvur) ning see on põhjataeva heleduselt neljas täht. 36 valgusaasta kaugusel asuv täht oli esimene, mida õnnestus 1635. aastal päevasel ajal vaadelda. Mis täht?

KULTUUR

61. Tema hüüdnimi oli “Allilma peaminister” ning temal põhineb Vito Corleone tegelaskuju “Ristiisas”. Martin Scorsese neli Oscarit võitnud filmis “The Departed” kehastab Jack Nicholson samanimelist maffiabossi, kel küll küsitavaga peale nime muud ühist pole. Küsitavat näeme ka pildil. Kes (1891–1973)?

62. 1837. a hakkas küsitav Pariisis Monsieur Marechal'i juures kohvrite tegemist õppima, 1854. a avas Pariisis oma esimese poe, 1885. a laienes äritegevus Londonisse. Tänapäevaks on sellest ettevõtmisest välja kasvanud oma ala juhtivamaid brände, mis on kujunenud staatuse sümboliks. Toodangu maine toetub eelkõige kasutatavatele materjalidele ja mustritele, näiteks malelauaruuduline “Damier” (1888, pildil). Väidetavalt on aga ühtlasi tegu brändiga, mida võltsitakse maailmas kõige rohkem – ainult u 1% toodetest polevat võltsitud. Kes oli see firmale/brändile alusepanija (1821–1892)?

63. Selle 1966. aastal valminud hoone projekteeris arhitekt Uno Rosme. Omapärase ruumivormi, klaasseina ning uudse teraskonstruktsiooni kasutamise saavutati silmapaistev tulemus. Lisaks oma põhitegevusele on hoone läinud ka Eesti kultuurilukku. Nimelt ehitati sinna hoonesse hotell (õigemini selle makett), kus filmiti 90% filmist “Hukkunud Alpinisti Hotell”. 1980ndate noortele meenuvad hoonega seoses aga kõigepealt sealsed punk jm kontserdid, muuhulgas legendaarne hetk, kui Mätas koos bändiga PRO pani kontsertlava põlema. Alates 2005. aastast hoonet ei eksisteeri. Mis hoone?
64. Tänapäevane küsimus tuleb 2008. aasta Eesti ostetuimast raamatust: “*** otsustanud kord, et tuleb Tartusse hoopis lennukiga, täpselt oma esinemise ajaks. Laulja kartis põhjendatult, et kui ta päevakese varem kohale jõuab, joo ennast tahes tahtmata silmini täis ega suuda laval inimese moodi laulda. Veelgi enam. *** ei julgenud isegi muusikute bussiga Tartusse sõita, sest kaks ja pool tundi tongis kolleegide seltskonda sisaldas endas liiga palju riske. Mees oli aga selle esinemise nui neljaks täiesti kainena otsustanud ära teha ning Tallinna-Tartu moosiriuliks nimetatav liinilennuk tõstis rattad rajalt. Õnnetuseks oli tõus läbi rümpilvede hüplik ning kaame näoga proua *** vastas oksendas end esimese minutiga täis [...]. *** haaranud seepeale kotist igaks juhuks kaasa ostetud viina ning kalkanud selle ühe jutiga sisse. Tartus maandudes oli ta täis nagu kännuämblik.” Kelle reisielamusi Mihkel Raud kirjeldab?

65. LÕPULUGU: kes laulab?